

MENINGEN van anderen

Tegenwicht: mythen, spreekjes en andere onzin

Met veel plezier lees ik de column 'Tegenwicht' van generaal De Vries, zijn schrijfstijl is prikkelend en meestal weet hij feilloos de vinger op een zere plek te leggen. Echter, zijn laatste artikel stemde mij minder vrolijk. Niet zozeer zijn mening betreffende de voordelen en nadelen van de dienstplicht, maar zijn aanval op de officieren en onderofficieren.

De generaal verwijt officieren en onderofficieren redeloos en contraproductief gekanker. Dit zou niet plaatsvinden in besloten (militaire) kringen maar 'en plein public'. Schandalig, vindt de generaal. Blijkbaar ontgaat het hem dat deze officieren en onderofficieren gewoon deel uitmaken van de maatschappij en derhalve een deel van hun tijd doorbrengen tussen 'gewone' mensen, zijnde hun vrienden, kennissen en bekenden. Ik ben er van overtuigd dat deze officieren en onderofficieren niets liever zouden doen dan hun trots uit te dragen over de krijgsmacht en in het bijzonder hun krijgsmachtdeel.

Zeer recent was ik op een verjaardag bij 'gewone' mensen die mij vroegen naar de omstandigheden waaronder de militairen van ISAF hun werk doen. Een vriend en collega die net terug gekomen was, wist vol trots te vertellen dat deze mannen en vrouwen vanwege hun grenzeloze loyaliteit, plichtsbetrachting en niet aflatend improvisatievermogen hun taak op een geweldige manier uitvoeren. En dat onder omstandigheden waar de gemiddelde 'gewone' man of vrouw niet zou willen zitten. Dus generaal: die trots is er wel degelijk maar die geldt voor de werkvloer.

Natuurlijk heeft generaal De Vries gelijk dat er gekanker wordt en dat dit op plekken gebeurt waar het eigenlijk niet zou moeten gebeuren. De vraag is: 'generaal, hoe komt dat nou?' Deze militairen die,

als het erop aankomt, hun werk met trots vervullen en zich maar al te graag in hun werkomgeving laten fotograferen (omdat zij trots zijn op het uniform) in de hoop dat de hele 'gewone' wereld hen kan zien, waarom kankeren ze dan?

Kankeren heeft oorzaken

Wellicht zou een artikel over de oorzaken van dit gekanker beter op zijn plaats geweest zijn. Hoewel mijn reactie niet bedoeld is om een opsomming te geven van oorzaken voor het kankeren, kunnen een aantal voorbeelden geen kwaad. Dageelijks kan men beluisteren hoe onze personeelsdienst het weer voor elkaar heeft gekregen dat een gedreven militair 'afhaakt'. Militairen die als dank voor hun jarenlange loyaliteit en inzet door hun eigen werkgever worden behandeld als derderangs nummers. Waarom al die bindingspremies? Dit zou overbodig zijn als de man/vrouw het gewoon goed naar zijn/haar zin zou hebben bij de krijgsmacht. Veel effect hadden de bindingspremies niet, de leegloop werd er nauwelijks door gestopt. Het was dus niet alleen het geld...

De BBT-officier en onderofficier die na afloop van zijn/haar missie in het weekend vol trots zijn/haar vrienden verteld wat hij/zij allemaal heeft meegemaakt, en vervolgens begint te kankeren over het feit dat zijn/haar werkgever contractuele verplichtingen niet of nauwelijks nakomt. Valt dat deze jonge man of vrouw te verwijten?

Loyaliteit

Ondanks het feit dat onze werkgever blijkbaar al jarenlang reorganisaties en bezuinigingen tot haar 'core business' heeft gemaakt, blijven de officieren en onderofficieren loyaal en met een enorme inzet hun werk doen. Hoeveel jaren horen wij al niet dat er een eind is gekomen aan het incasservermogen van de militair en toch, generaal, gaan al deze officieren en onderofficieren (die gebleven zijn) gewoon door om hun werk naar beste kunnen te doen.

Zelfs bij operationele inzet, onze echte 'core business', zien wij de ene blunder na de andere blunder (vaak een herhaling van dezelfde blunders) en toch zijn het keer op keer de officieren en onderofficieren (en niet de topsporters) die met kunst en

vliegwerk het imago van de krijgsmacht weten te redden.

Daarom, generaal, heeft u naar mijn mening deze keer de plank volkomen misgeslagen!

B.E. BOZUWA-majoor der cavalerie

De nieuwe Wet op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten

Het artikel* van mr. D. Bijl over de wiv¹ is een bijzonder juridisch verhaal geworden. Dat is jammer, want het effect van de nieuwe wiv is veel groter dan een opsomming van bijzondere bevoegdheden, notificatie, jaarverslag en verzoeken tot inzage. Deze nieuwe wiv heeft met name invloed op de positie van beide diensten.

Nieuwe taken

Het grootste effect ressorteert de wiv op de (nu voormalige) BVD: de AIVD wordt de dienst die zich als de Nederlandse 'buitenlandse inlichtingendienst' zal gaan profileren, vergelijkbaar met de Amerikaanse CIA, de Engelse SIS en de Duitse BND. De omschakeling van een puur binnenlandse veiligheidsdienst naar een meer algemene dienst zal – naar mijn inschatting – vele jaren gaan duren.

Het hoofd van de BVD verwoordde dat onlangs met enig understatement: 'De inbedding van de nieuwe, meer offensief gerichte taak in een van oudsher defensief ingestelde veiligheidsdienst, zal de nodige aandacht vragen.'²

De extra taak die beide diensten krijgen toebedeeld (voor de MIVD, artikel 7, lid 2.e.) betreft het offensief inlichtingen vergaren in en over het buitenland, in feite de taak van de oude IDB. Voor de AIVD was dat echt nieuw en zij kreeg hiervoor, bij

* Militaire Spectator, jrg 171, 12-2002, pag. 605 e.v.

¹ Wet op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten.

² Militaire Spectator, jrg 170, 11-2001, pag. 591.

³ Memorie van Toelichting bij de WIV, Tweede Kamer, 1997-1998, 25877 nr 3, pag. 6.

⁴ Behandeling WIV in de Eerste Kamer, EK 18-940, pag. 8.

het indienen van de wiv bij de Tweede Kamer, maar liefst tien formatieplaatsen erbij. De MIVD opereert al van oudsher 'in' het buitenland en ook zij kreeg hiervoor ook tien extra formatieplaatsen.

De regering was in 1997 van mening dat beide diensten begin 1998 over die nieuwe capaciteit zouden beschikken en dat zults dan in 1999 kon worden geëvalueerd.³ Gelet op het bijzondere karakter van offensieve inlichtingenvergaring in het buitenland (de werving, de opleiding en het positioneren van agenten duurt jááren) is dat wel erg optimistisch en duidt op enig onbegrip bij de regering voor dit soort activiteiten.

Een vreemde constructie

De gekozen constructie voor de AIVD is overigens een vreemde: een *binnenlandse* veiligheidsdienst van ruim 500 man/vrouw, krijgt er tien functies bij voor *buitenlandse* inlichtingenvergaring, blijft onder de minister van *Binnenlandse Zaken* ressorteren en heet voortaan anders.

In veel andere landen beschikt men over een buitenlandse inlichtingendienst die onder buitenlandse zaken ressorteert (of onder de eerste minister / president), een dienst voor binnenlandse veiligheid onder het ministerie met die zelfde naam en met aandacht voor het binnenland, en militaire equivalenten onder defensie.

Als men dan toch een gecombineerde dienst wil, ware onderbrenging bij het ministerie van Algemene Zaken logischer geweest, gelet op de tegengestelde belangen tussen binnenlandse veiligheid en buitenlandse inlichtingen.

De regering meent hierin te voorzien door het handhaven van de Coördinator Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten, een ambtenaar van Algemene Zaken. Deze dient de uitvoering van de taken van de beide diensten te coördineren. Indien er verschil van mening bestaat tussen de coördinator en de diensten, worden de betrokken ministers erbij gehaald om het probleem op te lossen.⁴

Buitenlands stiefkindje

Ik verwacht dat de AIVD het komend decennium vooral een binnenlandse vei-

ligheidsdienst zal blijven, met een kleine afdeling als stiefkindje voor buitenlandse inlichtingen. Niet alleen de politieke inbedding is daar mede debet aan; ook de volgorde van de taakomschrijving van de AIVD is tekenend: drie binnenlandse taken eerst, gevolgd door de vierde voor het buitenland.

Gelet op het voorgaande, is het zeer de vraag of de AIVD van enig belang zal blijken te zijn voor Defensie in het algemeen en de krijgsmachtdelen in het bijzonder. De expertise bij het personeel van de AIVD en de cultuur binnen die organisatie zijn nu eenmaal van oudsher binnenlands en civiel georiënteerd. Die hooguit enkele tientallen functionarissen die zich met buitenlandse inlichtingen (gaan) bezighouden, zullen daar weinig aan af doen.

De MIVD

Voor haar inlichtingenvoorziening beschikt Defensie dus ook in de toekomst, onder het regime van de nieuwe wiv, over haar eigen MIVD, gelukkig maar.

De eerste taak van de MIVD betekent impliciet het vergaren van informatie over het buitenland. De taken van de krijgsmacht zijn immers voornamelijk gericht op externe veiligheid, primair tegen een buitenlandse tegenstander en de krijgsmacht zal veelal in het buitenland opereren.

Daardoor is het logisch dat tachtig procent van de MIVD-inspanningen op het buitenland blijven gericht. De MIVD is veel meer buitenlands georiënteerd dan de AIVD en zal dat – naar ik verwacht – ook zo blijven.

Deze nieuwe wiv heeft ook als gevolg dat de MIVD binnen de defensieorganisatie nu echt de enige instantie is die in de behoefte aan militaire inlichtingen kan voorzien. Zij beschikt als enige over de bevoegdheden en de middelen om die inlichtingen in/over het buitenland te vergaren.

De krijgsmachtdelen beschikken nauwelijks nog over die mogelijkheden. Tijdens de laatste reorganisatie van 1999-2000 hebben zij hun zogenaamde krijgsmachtdeel-afdelingen afgestaan, ten gunste van één geïntegreerde MID.

Wanneer de directeur MID een jaar geleden stelt dat 'de CDS en de bevelhebbers ook eigen verantwoordelijkheden hebben' (als het gaat om operationele inlichtingen)⁵, gaat hij voorbij aan het feit dat die CDS / bevelhebbers nauwelijks nog eigen middelen hebben en ook niet over de bevoegdheden beschikken zoals in de wiv neergelegd, om inlichtingen te verzamelen.

Strategische, tactische en operationele inlichtingen

Indien inzet van (delen van) de krijgsmacht in het buitenland aan de orde is, zijn niet alleen strategische inlichtingen noodzakelijk ten behoeve van de politieke besluitvorming, maar ook tactische. Soms zijn zeer gedetailleerde inlichtingen nodig om een juiste politieke keuze te maken, om de juiste militaire middelen en/of eenheden te selecteren, uit te rusten en op te leiden.

Indien wordt overwogen eenheden in te zetten in bijvoorbeeld Afghanistan, kunnen de Koninklijke Landmacht en Luchtmacht geen verkenningsspatrouille uitsturen of een F-16 verkenningssluchten laten uitvoeren.

In dit verband is het interessant wat de minister van Defensie hierover stelt bij de behandeling van de wiv in de Eerste Kamer: 'Zo beschikten de landmacht, de luchtmacht en de marine allemaal over een eigen inlichtingendienst. Al deze diensten zijn samengevoegd tot één MIVD die tot taak heeft, te zorgen dat de krijgsmacht bij zijn operationele taak over die inlichtingen beschikt die het haar mogelijk maken, haar taken te verrichten. Ik denk dan bijvoorbeeld aan informatie over de vijand, het materieel en de gesteldheid van het terrein. Kortom, *allemaal operationele inlichtingen die de bevelhebbers nodig hebben* om hun werk goed te kunnen doen' [cursivering van mij].⁶

De minister is dus van mening dat de MIVD óók de bevelhebbers moet ondersteunen. →

⁵ Militaire Spectator, jrg 170, 11-2001, pag. 578.

⁶ Behandeling WIV in de Eerste Kamer, 5 februari 2002, Kamerstuk 18-944, pag. 12.

Ik kan hieruit alleen maar concluderen dat – op basis van de nieuwe Wiv, met de Memorie Van Toelichting en de antwoorden van de regering tijdens de parlementaire behandeling – de MIVD voortaan zorg draagt voor het voorzien in inlichtingen voor de gehele krijgsmacht, zonder onderscheid in strategische, operationele of tactische inlichtingen, niet alleen voor de minister maar ook voor de bevelhebbers.

De AIVD zal hierbij – zeker de komende tien jaar – nauwelijks een rol spelen. De MIVD heeft door die nieuwe Wiv een meer prominente rol gekregen binnen Defensie. Dat wekt verwachtingen, en brengt verplichtingen met zich mee.

kolonel J.R. MULDER

ANTWOORD op meningen van anderen

De nieuwe Wet op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten

Met belangstelling heb ik kennisgenomen van de reactie van kolonel J.R. Mulder op mijn artikel 'De nieuwe Wet op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten'¹. Het doet mij deugd dat er binnen de defensieorganisatie vanuit verschillende hoeken wordt meegedacht over het interessante vak inlichtingen en veiligheid.

Kolonel Mulder gaat onder meer in op de nieuwe buitenlandtaak van beide diensten, vooral die van de Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (AIVD). Hij stelt dat, gelet op de zeer geringe uitbreiding van de AIVD in dit kader met tien formatieplaatsen,

de aivd de komende decennia vooral een binnenlandse veiligheidsdienst zal blijven, met een kleine afdeling als stiefkindje voor buitenlandse inlichtingen.

Verouderde gegevens

Kolonel Mulder heeft zich op dit punt

waarschijnlijk gebaseerd op verouderde gegevens. Voor de buitenlandtaak (die vroeger door de inmiddels opgeheven IDB werd uitgevoerd) zal de AIVD namelijk met minstens vijftig functies worden uitgebreid. Dit blijkt bijvoorbeeld uit de antwoorden die de toenmalige minister De Vries (BZK) heeft gegeven op Kamervragen van lid Harrewijn (GroenLinks) d.d. 31 mei 2002² waarin minister De Vries zegt:

Voor de inlichtingentaak buitenland zijn inmiddels drie tranches met additionele begrotingsmiddelen voor uitbreidingen toegevoegd aan de BVD-begroting, zoals opgenomen in de BZK-begroting, en in een olopende reeks vanaf 2003 middelen beschikbaar. Vanaf 2003 is voor deze taak een personele capaciteitsinzet van vijftig formatieplaatsen voorzien. Op termijn is nog enige uitbreiding gepland.

Verder geeft kolonel Mulder aan dat, gelet op onder meer het bovenstaande,

het zeer de vraag is of de AIVD van enig belang zal blijken te zijn voor Defensie in het algemeen en de krijgsmacht-delen in het bijzonder

en stelt dat

Defensie voor haar inlichtingenvoorziening, gelukkig, beschikt over haar eigen MIVD.

De conclusie van Mulder deel ik, de redenering echter niet. Het is niet de intentie

van de wetgever geweest dat de AIVD met zijn deel van de nieuwe buitenlandtaak een rol zou spelen in de inlichtingenvoorziening van Defensie. Daarvoor beschikt de MIVD immers over de in artikel 7, tweede lid onder a, Wiv 2002³ exclusief aan deze dienst toegekende inlichtingentaak.

Daarnaast beschikt de MIVD, evenals de AIVD over een nieuwe inlichtingentaak buitenland (vastgelegd in artikelen 6, tweede lid, onder d jo art. 7, tweede lid, onder e, Wiv 2002). Kenmerkend voor deze taak is dat de onderwerpen in dit kader (voor beide diensten) worden aangewezen door de minister-president in overeenstemming met 'onze betrokken ministers'. Bij de MIVD gaat het hierbij om onderwerpen met een militaire relevantie. De behoeftestelling in het kader van deze nieuwe inlichtingentaak buitenland is echter niet afkomstig van Defensie, maar veeleer van bijvoorbeeld Buitenlandse Zaken.

Taken MIVD

Voorts stelt kolonel Mulder dat de MIVD op grond van de Wiv 2002 moet voorzien in inlichtingen voor de gehele krijgsmacht, zonder onderscheid in strategische, operationele of tactische inlichtingen. Deze mening deel ik niet.

Tot 1987 beschikten de krijgsmacht-delen elk over een eigen inlichtingendienst (MARID, LAMID en LUID). Na opheffing van deze diensten en de oprichting van de MID zijn er enige tijd zogenaamde 'afdelingen militaire inlichtingendienst' bij de krijgsmacht-delen (AMID's) geweest. Na de laat-

(OPINTEL/MV). Het gaat hierbij om activiteiten die de directe verantwoordelijkheid van de bevelhebber raken, namelijk het op veilige wijze gereedstellen van operationele eenheden voor vredesoperaties en voor andere operationele taakstellingen en het op een veilige wijze doorlopen van reguliere opwerk- en oefencycli.

⁵ De krijgsmacht-delen zijn thans uitgerust voor de verwerving van tactische informatie en de verwerking ervan (door S2 of G2) tot tactische inlichtingen. Denk aan: 'special forces', de EOVC-compagnie, verkenningspelotons en F16's met fotoverkennings- of IR-PODs, of UAV's. Het gaat in de meeste gevallen om middelen die voor meerdere taken, waaronder het verzamelen van inlichtingen inzetbaar zijn. De MIVD beschikt niet over dergelijke middelen.

¹ Militaire Spectator, jrg (171)(2002) 12, p. 605 e.v.

² Kamerstukken II 2000/2001, Aanhangsel nr. 1299.

³ Op grond van artikel 7, tweede lid, onder a, Wiv 2002 is de MIVD belast met het verrichten van onderzoek:

1°. omtrent het potentieel en de strijdkrachten van andere mogendheden, ten behoeve van een juiste opbouw en een doeltreffend gebruik van de krijgsmacht;

2°. naar factoren die van invloed zijn of kunnen zijn op de handhaving en bevordering van de internationale rechtsorde voor zover de krijgsmacht daarbij is betrokken of naar verwachting betrokken kan worden.

⁴ De krijgsmacht-delen beschikken nog steeds over, beperkte, operationele I&V capaciteit